

Nếu ai đã từng nghe tới một người khiếm thị sử dụng máy tính, lướt web, thậm chí hướng dẫn một người sáng mắt cài phần mềm, soạn nhạc, ghép nhạc... chắc hẳn sẽ cho rằng đó chỉ là câu chuyện đùa vui.

Nhưng với Hiệp sỹ CNTT Khúc Hải Vân - Giám đốc Trung tâm tin học Tia Sáng Hà Nội, đơn vị đoạt giải thưởng "ICT thấp sáng niềm tin 2007", đây là điều hết sức bình thường. Nhân ngày “người khuyết tật Việt Nam” 18/04/2010, chúng ta hãy cùng chia sẻ với Khúc Hải Vân về những tâm sự buồn vui khi theo đuổi nghề CNTT. **Tôi là người may mắn, lạc quan trong số những người kém may mắn**

Tôi sinh vào năm Nhâm Tuất - 1982. Vì vậy mà nhiều bạn bè gọi tôi là cún béo. Gia đình tôi hết sức bình thường, cha mẹ mở quán cơm để mưu sinh. Cuộc sống của tôi tuy không quá sung túc nhưng tràn đầy tình yêu từ gia đình. Từ lúc còn bé, mắt không nhìn được nhưng với cây gậy trong tay, tôi có thể đi bất cứ nơi nào mình muốn, thính giác và khứu giác giúp tôi định vị.

Cũng phải thừa nhận tôi thực sự may mắn. May mắn vì đã được sinh ra và lớn lên ở Hà Nội, nơi có nhiều điều kiện phát triển, được hưởng thụ hầu hết các chính sách và sự quan tâm của xã hội giành cho người khuyết tật. Trong những năm qua, nhận thức xã hội về người khuyết tật ở nhiều thành phố, đô thị lớn trong nước được cải thiện, sự quan tâm chăm sóc của xã hội với những người khuyết tật và các hoàn cảnh khó khăn càng được thể hiện rõ rệt. Đây là điều may mắn lớn nhất của tôi.

Những bạn khuyết tật sống xa các trung tâm đô thị, nơi nhận thức xã hội về người khuyết tật còn hạn chế khó khăn hơn tôi rất nhiều. Tôi còn nhớ hồi làm việc trong Trung tâm phục hồi chức năng Hội người mù Việt Nam đã từng gặp những cô bé 20 rồi mà vẫn chưa hề biết thế nào là ghép vắn. Rồi còn những cánh người khuyết tật xin học ở các trường THCS, PTTH bị từ chối, chuyện bố mẹ không muốn con cái tiếp xúc với người đồng cảnh, đồng tật, và cả những kỳ thị trong giao tiếp sinh hoạt nữa. Nói ra buồn lắm.

Con đường đưa tôi đến với chiếc máy tính

Cũng giống bao người, tôi được đi học và mơ ước vào đại học. Khi còn đang ôn thi, chiếc máy đánh chữ nổi bị hỏng nên tôi đã được một người bạn giới thiệu cho máy tính. Lần đầu tiên chạm vào bàn phím, tôi đã hiểu rằng đây chính là chiếc máy thay đổi cuộc đời mình.

Lần đầu thi đại học tôi không đỗ. Gạt qua những nỗi buồn, tôi quyết định dành trọn thời gian trong một năm để tập trung vào tin học. Là người khiếm thị bẩm sinh nên việc học tập của thật không dễ dàng gì. Từ việc phải tự mày mò, học thuộc lòng các thao tác phím, có những lúc tôi cảm thấy bất lực bởi nhiều phần mềm quá phức tạp. Người bình thường thấy khó khăn một thì những người như tôi thấy khó khăn mười.

Hầu hết những ai sử dụng máy tính cũng đều phải biết qua tiếng Anh. Những người khiếm thị cũng không là ngoại lệ. Để luyện tiếng, tôi cũng không ngần ngại tùm lầy bất cứ ông tây bà đầm nào ở Hồ Hồ để được nghe nói tiếng Anh.

Khi vốn tiếng Anh đã kha khá, tôi bắt đầu tìm hiểu các phần mềm hỗ trợ người khiếm thị cài trên máy tính. Vốn tiếng Anh của tôi có được cũng đều là do chấp nhặt. Trước thì nghe dạy ngoại ngữ trên đài, chuyện trò với người bản xứ, sau học máy tính tìm hiểu JAWS (phần mềm đọc màn hình) thì phải cố học cho có đủ vốn từ mà hiểu các thông báo từ máy tính.

CNTT – ánh sáng diệu kỳ với người khiếm thị

Bạn bè vẫn trêu tôi là dùng máy tính không cần màn hình làm chỉ cho tốn điện. Nói vui nhưng đúng là người khiếm thị chủ yếu lại dựa vào việc lắng nghe các thông tin phát ra từ loa. Sở dĩ vậy bởi người khiếm thị sử dụng công cụ đọc màn hình. Đây là một loại phần mềm được cài đặt vào hệ thống, hoạt động theo nguyên lý quét và giải mã các ký tự dạng text sang âm thanh, theo điểm dừng của con trỏ.

Hiện có khá nhiều các công cụ đọc màn hình được tích hợp và ứng dụng cho các hệ điều hành trên thế giới. Nhưng phổ biến và được ưa chuộng nhiều nhất trên thế giới là phần mềm JAWS. Có thể nói những phần mềm này là cầu nối ánh sáng đối với những người khiếm thị.

Sau một thời gian tiếp xúc với máy tính, tôi thấy mình đã tìm thấy ánh sáng qua những nút phím và con chuột máy tưởng như vô hồn. Mày mò nhiều, khó khăn nhiều nhưng cuối cùng tôi đã gặp được Phạm Sơn Hà và bắt đầu làm quen với các phần mềm chuyên dụng dành cho người khiếm thị. Những bước chập chững đầu tiên với JAWS đã qua rất nhanh và sau đó là những ngày say mê với máy tính đến tận đêm.

Với máy tính, tôi được “nạp” biết bao thông tin, tôi được lang thang trên biết bao con đường, mảnh đất, được giao

lưu với các nền văn hoá mà bằng đôi chân của mình tôi biết sẽ chẳng bao giờ tôi đến được. Trên thế giới mạng, tôi tìm thấy ánh sáng của thông tin và tri thức, tôi hình dung ra những thứ mà đôi mắt thật của mình không thể mang lại cho tôi. Quan trọng hơn nữa, chiếc máy tính mang lại cho tôi một nghề và công việc giúp tôi kiếm sống phục vụ chính bản thân mình.

Kiểm sống nhờ CNTT

Với vốn kiến thức tích lũy trong tay, cùng sự trải nghiệm của một người khiếm thị, tôi với Sơn Hà đã có chung ý tưởng thành lập một trung tâm đào tạo tin học cho người khiếm thị. Tôi biết là thế giới này còn nhiều người giống tôi và Hà.

Chúng tôi may mắn được tiếp xúc với CNTT. Chúng tôi muốn chia sẻ, mang lại ánh sáng cho những người cùng cảnh ngộ. Xa hơn, chúng tôi kỳ vọng CNTT sẽ giúp cho những người khiếm thị có thể tự sống bằng chính sức mồ hôi, lao động của mình. Có thể chúng tôi không nhìn thấy bằng mắt thường nhưng sức sáng tạo, năng lực cùng sự quyết tâm của chúng tôi sẽ mang lại điều kỳ diệu. Đây vẫn luôn là mong muốn, trăn trở của chúng tôi.

Những tháng ngày đầu tiên thật chẳng dễ dàng gì. Chính bản thân tôi đã từng đến từng trung tâm, cửa hàng tin học để xin thực hành cài đặt phần mềm nhưng chỉ nhận được những lời từ chối. Chúng tôi mang thiện ý giúp các bạn khiếm thị có cơ hội dùng net, nhưng điều tôi nhận được là những lời từ chối với ý coi thường. Thực sự là có lúc thấy cũng nản nhưng nghĩ đến còn bao người đang kém may mắn hơn mình, chúng tôi lại có thêm động lực để tiếp tục bước đi.

Quá nhiều khó khăn trong những ngày đầu, nhưng không sao, cứ bước đi rồi đường sẽ phẳng, chúng tôi nghĩ vậy. Nỗ lực đã được đền đáp xứng đáng bằng thành quả là hàng trăm người khiếm thị đã được trang bị kiến thức cơ bản về tin học, có thể tìm cho mình một công việc để lập thân. Sau nhiều thăng trầm và khó khăn, Trung tâm Tia Sáng đã ra đời vào giữa năm 2005. Nhiều năm qua, Trung tâm Tia Sáng đã mở ra cánh cửa, dẫn dắt gần biết bao học viên khiếm thị tiếp cận kho tàng tri thức qua CNTT.

Chúng tôi thấy hạnh phúc vì từ mô hình này, tại các tỉnh thành, đã có thêm rất nhiều trung tâm dạy tin học cho người mù khác ra đời. Bộ giáo trình đào tạo tin học cho người khiếm thị bằng âm thanh có một phần tay tôi đóng góp. Chúng tôi gấp rút hoàn thành việc chuyển đổi bộ giáo trình này sang công nghệ Daisy Book (sách điện tử kỹ thuật số dễ tiếp cận cho người khuyết tật).

Những khó khăn và trăn trở với nghề

Không phải ai cũng có thể kiếm sống hoàn toàn bằng CNTT. Thực tình với CNTT, dường như bây giờ người ta hay nhắc đến cụm từ này như một “thứ chơi sang”. Gần đây có những xu hướng tư duy rằng người khuyết tật tiếp cận với CNTT có thể coi là một nghề nghiệp. Điều này có lẽ chỉ có thể đúng với một số ít người có khả năng, và có sự sáng tạo vì đã là một nghề thì người ta phải có đủ khả năng khai thác được những tiềm năng của nghề đó, phải có đủ điều kiện để cạnh tranh với mọi người bằng nghề của mình.

Việc này chỉ có một số ít người có thể làm được. Nói cách khác, CNTT chỉ có thể là một nghề với một số ít người khuyết tật, còn với phần lớn người khiếm thị, CNTT giống như một công cụ trợ giúp công việc thì đúng hơn. Ví dụ với máy tính, điện thoại di động, người ta có thể trao đổi thông tin trên mạng, soạn thảo, biên tập văn bản... nhưng rất ít người có thể sử dụng máy tính để viết Web, hay làm những công việc chuyên môn khác. Đặc biệt với người khiếm thị, thì điều này càng trở nên khó khăn.

Đặc thù của người khiếm thị là không thể hình dung, và có tư duy tổng quát, nên việc sử dụng máy tính để làm các công việc liên quan đến hình ảnh, bố cục, hay các hoạt động khác liên quan đến tư duy trừu tượng là rất khó. Tuy vậy, máy tính vẫn có thể xem là một công cụ hữu ích với người khiếm thị nói riêng và người khuyết tật nói chung. Thông qua máy tính và Internet, người khiếm thị được đáp ứng và thỏa mãn nhu cầu giao tiếp, chia sẻ và tìm hiểu kiến thức. Qua đó, giúp người khiếm thị tìm kiếm những cơ hội, nâng cao nhận thức và cải thiện cuộc sống.

Tuy nhiên, khó khăn không có nghĩa là không thể không làm được. Thực tế đã chứng minh nhiều người khuyết tật và người khiếm thị đã dần dần kiếm được tiền dựa vào mồ hôi, công sức của mình nhờ vào CNTT. Trung tâm Tia Sáng của chúng tôi luôn nỗ lực cung cấp kỹ năng, tri thức và những hành trang ban đầu cho những người cùng cảnh ngộ. Tuy nhiên, để hoàn toàn tự nuôi sống bản thân vẫn còn là việc làm xa nữa mới thực hiện được.

Vẫn còn đó những ước mơ

Thông qua CNTT, cộng đồng cũng sẽ dễ dàng hơn trong việc chia sẻ, và đưa ra những chương trình hành động trợ giúp tích cực để hỗ trợ người khiếm thị phát triển. Cách đây cũng đã vài năm, trong một cuộc hội thảo do Văn phòng điều phối các hoạt động trợ giúp người tàn tật Việt Nam NCCD tổ chức, tôi có được nghe ông Nghiêm Xuân Tuệ nói về chương trình 10.000 máy tính dành cho người khuyết tật. Tuy nhiên, đến nay đã gần 3 năm mà hình như chưa đạt được 1/10.

Với sức mạnh của cộng đồng, chúng ta đã xây được 18.000 ngôi nhà đại đoàn kết, ủng hộ đồng bào bão lụt hàng nghìn tỉ VNĐ. Chúng ta đã thực hiện được nhiều kỳ tích, mà chỉ nghe đến con số cũng đã có thể hình dung được tầm cỡ của hành động đó. Vẫn biết nước mình còn khó khăn mỗi người còn đang đối mặt với biết bao nhiêu vất vả từ cuộc sống. Nhưng nếu mỗi chúng ta chịu dành một chút thời gian, tâm sức, của cải, cho những khó khăn. Chắc chắn 10.000 máy tính cho người khuyết tật không phải là mục tiêu quá xa.

Mỗi năm đến dịp 18/4 này, tôi đều mang một tâm trạng của một người đứng trước giao thừa đến chờ đón những vận hội mới. Ngày 03/12 là ngày của sự chia sẻ trên toàn thế giới. Chỉ ngày 18/04 này là giành cho người khuyết tật Việt Nam.

Trước một năm mới của “người khuyết tật Việt Nam” đang gần về, cầu mong cho sự chia sẻ giữa người khuyết tật và cộng đồng ngày càng được đẩy mạnh, CNTT sẽ trở nên một công cụ hữu ích, để khoảng cách giữa chúng ta là ngắn nhất, cầu mong cho những người khiếm thị, khuyết tật sẽ sớm “sống chết” với nghề CNTT.

Xin cảm ơn CNTT – con đường ánh sáng của tôi!

Theo VietNamNet